

Yttrande över betänkandet Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72)

Stockholms tingsrätt har fått Entreprenörskapsutredningens betänkande Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet på remiss. Tingsrätten lämnar med utgångspunkt från de intressen som domstolen har att bevaka, följande synpunkter.

Allmänt

Som utredningen påpekar kan det antas att ett ökat inslag av företagsrekonstruktioner leder till att livskraftiga, seriösa, företag som hamnat i trångmål, kan fortleva i större utsträckning än vad som nu är fallet. Tingsrätten anser att utredningen på ett gediget sätt analyserat möjligheterna att bidra till att företag som råkat i trångmål kan hjälpas på fötter igen. Tingsrätten noterar att den tid som utredningen haft till sitt förfogande varit kort med tanke på uppdragets omfattning. Tingsrätten vill också påpeka att remisstiden inte varit väl tilltagen, med tanke på de omfattande förslagen, varför några mer ingående överväganden inte låter sig göras.

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion

4 kap. 1 a § Koncentration till vissa tingsrätter

Tingsrätten instämmer i att det är lämpligt att handläggningen av företagsrekonstruktions- och ackordsärenden koncentreras till ett mindre antal domstolar. Detta kan förväntas öka kunskapen inom ämnesområdet. Det vore också kanske lämpligt om – vid de domstolar vid vilka ärendena ska handläggas – uppgiften anförtroddes åt särskilda domare med intresse och fallenhet.

2 kap. 3 §, 2 kap. 6 § och 2 kap 16 a § Ansökningsförfarandet, beslut om att företagsrekonstruktion ska inledas samt prövning vid borgenärssammanträdet om rekonstruktionen ska få fortsätta

Tingsrätten tillstyrker förslaget om utvidgat innehåll i ansökan och att rätten i anslutning till det första borgenärssammanträdet ska besluta att rekonstruktionen ska upphöra, om syftet med den inte kan antas bli uppnått.

Tingsrätten avstyrker dock förslaget om ett nytt, högre, beviskrav för att en ansökan om rekonstruktion ska bifallas och vill framhålla följande.

Tingsrätten delar i och för sig utredningens uppfattning att det nuvarande mycket låga beviskravet tillsammans med de ofta relativt knapphändiga ansökningarna medför att beslut om rekonstruktion sannolikt fattas i fler ärenden än vad som egentligen är lämpligt med hänsyn till realistiska förväntningar på företagens överlevnadspotential. Och utredningens förslag att beviskravet för att en ansökan om företagsrekonstruktion ska beviljas höjs från dagens beviskrav till att det ska finnas ”grundad anledning att anta att syftet med företagsrekonstruktionen kan uppnås” är vällovligt.

Det höjda beviskravet måste dock ställas mot det skyndsamhetskrav som råder i denna typ av ärenden. Som utredningen påpekar så är det bråttom när en ansökan om rekonstruktion kommer in till tingsrätten. Med dagens beviskrav kan domstolen så gott som alltid fatta beslut samma dag som ansökan inges.

Ett högre beviskrav kräver enligt tingsrätten betydligt mer genomtänkta överväganden. De extra uppgifter som en ansökan föreslås innehålla – uppgifter om verksamheten och en tre månaders likviditetsbudget – är som utredningen själv uttryckt det i avsnitt 6.2 mycket begränsade. Det är tingsrättens uppfattning att de extra uppgifter som enligt förslaget ska ingå i ansökan alls inte medför att domaren som har att fatta beslut endast baserat på vad handlingarna innehåller enkelt kan fastslå att beviskravet är uppfyllt. Detta kan leda till antingen ett kompletteringsföreläggande eller till att ansökningen avslås trots att förutsättningar för en lyckosam rekonstruktion egentligen är för handen. Det kan vidare förmodas uppkomma tveksamheter och problem som löses på olika sätt vid olika domstolar när det gäller att tolka den nya bevisbörderegeln.

Tingsrätten är av uppfattningen att dagens ordning med ett snabbt initialt beslut och en mer noggrann prövning vid det första borgenärssammanträdet är att föredra framför utredningens förslag. Med utredningens förslag att tingsrätten vid det första borgenärssammanträdet – som alltjämt ska hållas inom tre veckor från beslutet om företagsrekonstruktion – har att göra en fördjupad prövning av om syftet med rekonstruktionen kan antas bli uppnått och om så inte är fallet besluta att rekonstruktionen ska upphöra är såväl behovet av skyndsamhet som att ansökningar inte ska bifallas i onödan med tillräcklig grad uppfyllt.

10 § Förmånsrättslagen, Förmånsrätt för gäldenärens avtal under företagsrekonstruktionen

Tingsrätten tillstyrker i och för sig den föreslagna ändringen i 10 § förmånsrättslagen med innebörd att s.k. superförmånsrätter upphör sedan ett år förflutit sedan ett fastställt ackord vunnit laga kraft.

Det kan även uppstå en fordran med s.k. superförmänsrätt i en rekonstruktion som avslutas utan att övergå i konkurs och utan att något ackord fastställs. Det kan enligt tingsrätten ifrågasättas om inte en sådan superförmänsrätt också bör upphöra ett år efter det att beslutet om att rekonstruktionen ska upphöra har vunnit laga kraft. Det bör övervägas om bestämmelsen ska kompletteras på nämnda sätt.

2 kap. 20 e § Rätten att överlåta avtal till tredje man

Tingsrätten avstyrker utredningens förslag att en gäldenär i strid med motpartens vilja ska ha rätt att överlåta avtal till tredje man.

Utredningen föreslår (7.2.12) att det ska ankomma på den borgenär som inte är villig att byta motpart att väcka talan mot gäldenären inom tre veckor från det att han/hon fick del av gäldenärens beslut att överlåta avtalet. Utredningen uppehåller sig också kort vid hur domstolens prövning ska ske och uttalar att domstolen bör kunna bestämma att vardera parten ska stå sin rättegångskostnad. Utredningen förefaller dock inte ha närmare analyserat hur rättsprövningen ska gå till. Det tycks också saknas bestämmelser i den föreslagna lagtexten som reglerar detta. Om förslaget i denna del ska genomföras behöver lagtexten kompletteras på avsett sätt.

Tingsrätten anser dessutom inte att argumenten för den föreslagna lagändringen är övertygande. Den måste anses vara ett stort ingrepp i en borgenärs bestämmanderätt vem han/hon vill ha som motpart. Tingsrättens allmänna uppfattning av partsbyten inom företagsrekonstruktionsärenden är därtill att dessa ofta sker på helt frivillig basis och att t.ex. hyresvärdar inte är oävana att bidra till att kontrakt överläts på nya hyresgäster. Det kan därför antas att vid de tillfällen som borgenären anser sig ha ett gott skäl att inte vilja bli påtvingad en viss motpart borgenären kommer att vända sig till domstol för att få saken prövad. Tingsrätten kan mot bakgrund av utredningens något knapphändiga förslag inte ha någon bestämd uppfattning om vilken tid en sådan prövning kan förmodas ta. Det kan dock antas att företagsrekonstruktionens avslut kommer att senareläggas på obestämd tid.

3 a kap. Utvidgat ackord

Tingsrätten har med hänsyn till den korta tid som kunnat läggas ner på remissen inte bildat sig någon klar uppfattning om förslagets konsekvenser för tingsrättens vidkommande. Förfarandet förefaller dock något krångligt och frivilliga lösningar synes vara att föredra.

3 b kap. Separat ackord

Tingsrätten tillstyrker att separat ackord enligt utredningens förslag införs. Tingsrätten avstyrker förslaget i vad det innebär att bifallande beslut förutsätter att tingsrätten finner grundad anledning anta att syftet med det separata ackordet kan uppnås.

Vid denna typ av ackord är det än mer beroende av borgenärernas mening om syftet med ackordet kan antas bli uppnått eller inte. På grund av detta och på samma skäl som anges ovan i stycket som avser ansökningsförfarandet m.m. anser tingsrätten att beslut om separat ackord ska kunna fattas med stöd av det

lägre beviskravet som nu gäller enligt 2 kap. 6 § stycket lagen om företagsrekonstruktion.

4 kap. 4 § Fastställande av rekonstruktörens arvode

Tingsrätten avstyrker utredningens förslag att domstolen alltid ska bestämma rekonstruktörens ersättning.

Utredningens förslag är sprunget ur en önskan att få ner kostnaden för rekonstruktörens arbete eftersom den kostnaden utgör en tung post i många rekonstruktioner. Den nu gällande ordningen, att gäldenären kan begära rättens prövning, är enligt utredningen inte tillräcklig eftersom gäldenären kan känna sig stå i beroendeställning och därför dra sig för att begära rättens prövning av dennes arvodesräkning. Tingsrätten kan verifiera att det inte är vanligt att en gäldenär hänskjuter frågan om rekonstruktörens arvode till tingsrätten. Om detta beror på att räkningen bedöms som skälig eller om gäldenären helt enkelt inte törs gå i clinch med rekonstruktören i frågan vet inte tingsrätten. Utredningens önskemål att få till stånd en ökad priskonkurrens framstår i allt fall som sund. Enligt tingsrätten finns emellertid en risk att den föreslagna bestämmelsen får motsatt effekt, nämligen att höga kostnadsräkningar kommer att sanktioneras av rätten.

Att bestämma ersättning åt ett ombud, konkursförvaltare eller annan aktör, som företräder i rätten är en grannliga uppgift. Om inte parterna är överens om att begärd ersättning är skälig vidtar ofta en relativt ingående prövning av anspråket. Parter och den ersättningsberättigade yttrar sig utförligt. När frågan om ersättning kommer upp i ordinära tvistemål har tingsrätten därtill möjlighet att granska akten och skaffa sig en bild av om det som påstås i kostnadsräkningen är rimligt. Vid bestämmande av ersättning till konkursförvaltare, då taxan inte är tillämplig, har tingsrätten god hjälp av tillsynsmyndigheten i konkurser (TSM), som har haft överinseende över konkursförvaltarens arbete och som alltid har möjlighet att lämna ett insiktsfullt yttrande till tingsrätten inför arvodesprövningen. Vid en företagsrekonstruktion saknar tingsrätten, liksom vid konkurser, någon större egen insikt i vad för arbete som bedrivs och vilken svårighetsgrad det har. Det saknas också någon motsvarighet till TSM, som kan tillhandagå med grundade uppgifter om begärd ersättning är skälig eller inte. Enligt utredningen (8.1.4) ska gäldenären få yttra sig innan beslut fattas, vilket i och för sig inte kommer till uttryck i lagtexten. Det kan i och för sig förmodas att en gäldenär kan uppleva det något mindre obekvämt att ha synpunkter på kostnadsräkningen om det är tingsrätten som har initierat prövningen. Om gäldenären inte tidigare under förfarandet har vågat motsätta sig kostnadsanspråket finns det dock också anledning befara att gäldenären inte heller i sitt yttrande framför någon tydlig kritik mot anspråket.

Sannolikheten för att tingsrätten i en sådan situation finner sig inte ha något annan valmöjlighet än att fastställa det begärda anspråket är väl uppenbar. Arvodet kommer då att upplevas som sanktionerat av domstolen.

Tingsrätten avstyrker därför förslaget. För att komma en bit på vägen mot ökad priskonkurrens kunde den nuvarande bestämmelsen kompletteras med en skyldighet för rekonstruktören att ge in sin kostnadsräkning i samband med att ärendet avslutas. Genom att räkningarna blir offentliga kan det antas att de blir föremål för granskningar och jämförelser av media etc. vilket kan vara ett nog så effektivt sätt att hålla ersättningsanspråken på en försvarbar nivå.

Övrigt

Tingsrätten har inget i övrigt att framföra med anledning av remissen.

Detta yttrande har beslutats av chefsrådmännen Anders Dereborg och Karin Kussak samt rådmannen Karin Sigstam, referent.

Anders Dereborg

Karin Sigstam